

TAPISERIA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ DIN ULTIMELE DECENII ALE SECOLULUI AL XX - LEA

Dr. Doina IȘFĂNONI

Eveniment de referință în agenda culturală a capitalei, expoziția *Tapiseria contemporană românească din colecția de artă a Muzeului Județean Buzău*, deschisă la Palatul Parlamentului, sala Constantin Brâncuși, în perioada 8-30 august 2013, a oferit publicului șansa de a cunoaște o selecție de lucrări reprezentative, din cel mai mare fond de tapiserie contemporană românească, aparținând unor renumiți artiști decoratori. Expoziția pune în valoare creația *Școlii naționale de tapiserie monumentală* care, în ultimele patru decenii ale secolului al XX-lea, a impus o nouă viziune estetică, contribuind la renașterea tapiseriei ca gen al artelor textile.

Dincolo de transformările spectaculoase pe care arta tapiseriei le-a cunoscut la mijlocul secolului al XX-lea în diverse țări europene - înnoirea tehnicilor de lucru și a materiilor prime, abandonarea bidimensionalității, modelarea sculpturală a suprafeței textile, varietatea viziunilor compoziționale etc. - în România tapiseria monumentală își construiește un traseu propriu, cu o vădită amprentă identitar-etnică. În creația multor artiști tapiseri din această perioadă sunt sublimate plastic diverse categorii de motive și simboluri specifice repertoriului tradițional al compozițiilor decorative ce împodobesc scoarțele și covoarele țărănești. Multe dintre aceste lucrări au dobândit calitatea de *document al vremii*, oferindu-ne astăzi prețioase informații despre concepția teoretică care a fundamentat actul artistic al creatorilor. Compozițiile aduc un suflu nou în arta tapiseriei, reunind într-o sintaxă inedită elemente decorative cu statut emblematic și simbolic, selectate din bogatul vocabular plastic-decorativ al ornamenticii populare și al unor vestigii arheologice, descoperite pe teritoriul României.

Spiritul sintetic și valoarea simbolică a semnului plastic, specific limbajului artei populare românești, au facilitat dialogul artiștilor cu această sursă, incitându-le imaginația spre descoperirea străvechilor semnificații cognitive și plastice ale celor mai frecvente arhetipuri. Descompus în elementele sale definitorii, sistemul de semne și simboluri tradiționale, este recompus de artiștii tapiseri contemporani în structuri originale, ordonate după regulile unei sintaxe compoziționale proprii.

Analele Buzăului V, Buzău, 2013, p. 315 - 319

Edificatoare pentru acest tip de creație sunt lucrările semnate de Mimi Podeanu, Aurelia Ghiață, Cella Neamțu, Liana Șaru, Ion și Ariana Nicodim, Ioan Ernest Stendl, Ileana Balotă, Maria Blendea Mihalache și Constantin Blendea, Carmen Groza, Pavel Codiță, Simona Vasiliu Chintilă, Spiru Chintilă, Nicolae Balaș, Constanța Crișan, Ariana Trâmbitzioni, Ileana Teodorini-Dan, Georgeta Crăciun, Florin Menzopol, Ovidiu Paștina, Șerbană Drăgoescu, Vintilă Mihăilescu. Fiecare dintre autori aduce o viziune novatoare asupra resorturilor intime care guvernează relația dintre tapiserie, scoarțele populare și decorul unor relicve arheologice. Mijloacele de expresie estetică caracteristice spațiului compozițional al tapisierilor sunt subordonate dorinței de punere în valoare vizuală a tradițiilor locale și de evidențiere a realizărilor obținute până acum, în acest sens.

Folosirea fibrelor textile naturale, preponderent lâna și bumbacul, utilizarea tehnicii basse-lisse și haute-lisse, stilizarea geometrizzantă și păstrarea expresiilor simplificate/sintetice de reprezentare plastică a motivelor reprezintă punțile de legătură cu arta țărănească. Dincolo de aceste similitudini lucrările artiștilor prezenți în colecția buzoiiană se individualizează prin viziuni compoziționale distincte. Maniera de integrare a ornamentelor specifice se realizează prin intermediul unei relații inedite, cea dintre întregul compozițional și detaliul semnificativ.

Pe de altă parte, tehnicile clasice de realizare a tapiseriei au particularități care deosebesc această artă de oricare altă categorie de țesături. Urzeala ascunsă și firele de băteală care nu traversează în totalitate lungimea țesăturii - se limitează la ariile cromatice impuse de conturile diverselor elemente ale compoziției decorative - sunt specifice doar tapiseriei. Transpunerea și orientarea desenului după care se execută forma decorativă pe parcursul țeserii se bazează pe interdependența dintre structură și efectul cromatic al formei.

Demne de reținut pentru această etapă din evoluția tapiseriei românești sunt contribuțiile unor remarcabile artiste precum Mimi Podeanu, Aurelia Ghiață, Maria Ciupe, Maria Blendea, Cella Neamțu, Ileana Balotă.

Tapisierile buzoienei Mimi Podeanu ne introduc în universul poetic al spiritualității populare. Monumentala lucrare *Tradiții* este rezultatul unei minuțioase documentări asupra simbolisticii motivelor decorative prezente pe însemnele funerare din obiceiurile practicate în sudul Olteniei. Fascinanta formă a crucilor de mormânt cu aripi, pictate în culori luminoase cu chipul Mântuitorului răstignit, al Maicii Domnului cu pruncul, al Sfântului Gheorghe sau al Sfântului Dumitru este transfigurată estetic prin talentul și sensibilitatea artistei, într-o adevărată frescă a spiritualității românești. Ritmurile

compoziționale și culorile întrețin misterul acestei lucrări care fascinează, invită la dialog vizual, activând memoria celor ce o privesc.

Multiplele ramificații ale semnului și simbolului plastic desprinse din repertoriul culturii populare sunt prezente în *Florile* Aureliei Ghiță și compozițiile Celei Neamțu.

Pasărea timp și Câmpia libertății sunt două dintre creațiile Celei Neamțu care exploatează expresivitatea stilizării geometrice a realității, până la esențializarea formelor. Coloritul natural al firelor de lână țurcană, aspre și lucioase, ierarhizează prin contrast elementele constitutive ale simbolurilor iar subtilele treceri tonale, din gama griului sau brunului arămiu, armonizează ritmurile compoziției, într-o paletă extrem de rafinată.

Spațiul compozițional al tapiseriilor activează simbolismul ornamenticii populare românești, valorizându-l în limbajul plastic-decorativ al tapiseriei moderne.

Alcătuirea dintr-un complex sistem de semne și simboluri, imaginea plastică are particularități specifice de configurare, determinate de relațiile pe care aceasta le dezvoltă, nu numai în plan artistic, ci și la nivel socio-cultural.

Incitant și seducător, simbolul plastic devine în creația lui Ioan Stendl semnul prin intermediul căruia se reface legătura vizuală și intuitivă cu lumea pierdută a unor motive arhaice - *Laudă vinului* - și teme biblice - *Adam și Eva*. Simbolistica viței de vie se regăsește în luxurianța vegetală a butucului mereu izvorâtor de tinere ramuri, iar cei doi strămoși, Adam și Eva, veghează la succesiunea generațiilor, lângă pomul cunoașterii, reprezentat ca pom al vieții.

Pe drumul construirii unor compoziții în care deopotrivă imaginea obiectului și încărcătura subiectului sunt sublimate estetic pentru realizarea unui martor al spiritualității vremii, Maria Blendea Mihalache și Constantin Blendea, în lucrarea *Oamenii Pământului* oferă privitorului un suport al cunoașterii, al reflecției și al meditației. Omul, cufundat într-un spațiu armonios, populat cu nenumărate motive simbolice – forme geometrice și vegetale - tinde către perfecțiunea universului, prin desăvârșirea propriei condiții umane.

Punte între vizibil și invizibil, între realitatea fizică și cea metafizică, simbolistica tradițională este asemeni unei oglinzi care proiectează realitatea terestră, în transcendență. Soarele, Luna, stelele, râurile, lacurile, plantele, florile, păsările și animalele sălbatice, domestice și fantastice sunt metamorfozate plastic în expresii simbolice care devin martori vizuali ai unei realități spirituale superioare, invizibile.

Tapiseriile concepute de Carmen Groza – *Rodul pământului, Lumini și umbre*, *Copac* – și Florin Menzopol – *Rod bogat* – se înscriu pe această

direcție, oferindu-ne bogate sugestii despre valoarea plastică a imaginarii populare.

Scritură simbolică cu multiple funcții în planul comunicării vizuale colecția de tapiserie contemporană de la Muzeul Județean Buzău aduce în atenție o infinitate de variante icono-plastice de interpretare a fondului tradițional de motive specifice creației țărănești. Pentru Ileana Balotă, Ileana Teodorini-Dan, Șerbana Drăgoescu, Simona Vasiliu Chintilă, Spiru Chintilă, Diana Schör, Ovidiu Paștină și Pavel Codiță motivele populare sunt doar pretext compozițional pentru elaborarea unor lucrări de factură modernă. Efectul de contextură, maniera sculpturală de ordonare a compoziției, stilizarea excesivă a elementelor decorative sunt principalele coordonate stilistice care definesc creația acestor artiști.

Interesant de observat este că, spre deosebire de tapiseria de condiție clasică, care se impunea ca operă de sine stătătoare, rivalizând adesea cu decorațiunile murale, tapiseria modernă este concepută în raport de calitățile spațiului arhitectural. Artiștii își gândesc lucrările pentru a dialoga cu spațiul ambiental, punându-i în valoare calitățile funcționale sau contribuind nemijlocit la modularea acestuia prin realizarea a ceea ce se numește *perete moale*; o creație textilă - tapiserie sau panou decorativ - care delimitează temporar un perimetru, pentru a-i spori valoarea estetică.

Prin diversitatea stilurilor și importanța patrimonială a lucrărilor, expoziția de tapiserie contemporană românească din colecția de artă a Muzeului Județean Buzău aduce nenumărate elemente de noutate plastică și vizuală, constituindu-se într-o pledoarie edificatoare pentru înțelegerea calităților estetice ale tapiseriei monumentale ca artă. Lucrările ilustrează o pagină importantă din istoria artei textile românești, aducând o meritorie contribuție la integrarea valorilor cultural-identitare naționale, în circuitul internațional al creației textile.

THE ROMANIAN CONTEMPORARY TAPESTRY FROM THE LAST DECADES OF THE 20th CENTURY

Abstract

The exhibition *The Romanian contemporary tapestry from the art collections of the Buzău County Museum*, opened at the Parliament Palace, hall Constantin Brâncuși, 8-30 August 2013, gave the audience the possibility to see a selection of representative works, from the richest collection of Romanian contemporary tapestry, made by famous Romanian decorative artists.

As far as the visual communication is concerned, the collection of Romanian contemporary tapestry from the Buzău County Museum proposes a large range of iconic interpretations of the traditional motifs specific to the folk art. In other words, in the tapestries of many Romanian artists from this collection, one can see categories of motifs and symbols, specific to the traditional repertory of the compositions decorating the rustic wall carpets and carpets.

The use of the natural textile fibers, particularly the wool and cotton, the basse-lisse and haute-lisse techniques, the geometric stylization and the simplified/synthetic expressions of artistic representations of the motifs, all these are the links between the professional decorative art and the Romanian folk art.